

BẢO ĐẢM QUYỀN THAM GIA QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC CỦA CÔNG DÂN Ở VIỆT NAM

PHẠM TUẤN ANH *

Tóm tắt: Bài viết phân tích vai trò của Nhà nước, những hạn chế, bất cập trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân ở Việt Nam hiện nay. Tác giả đề xuất một số giải pháp cơ bản nhằm tăng cường hơn nữa vai trò của Nhà nước trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân trong điều kiện mở rộng dân chủ, xây dựng nhà nước pháp quyền Xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế ở Việt Nam.

Từ khóa: Vai trò nhà nước; công dân; quyền tham gia quản lý; Nhà nước; Việt Nam.

1. Đặt vấn đề

Quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân là một quyền chính trị - pháp lý quan trọng được ghi nhận trong Hiến pháp và pháp luật của nước ta. Bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân trong điều kiện mở rộng dân chủ, xây dựng và hoàn thiện nhà nước pháp quyền của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân có ý nghĩa to lớn. Quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân được bảo đảm trong thực tiễn là thước đo của nền dân chủ, văn minh, của tự do và tiến bộ xã hội; qua đó thể hiện rõ bản chất tốt đẹp của Nhà nước.

Thực tiễn cho thấy, trong quá trình vận động, tương tác xã hội, các quyền của công dân nói chung và quyền tham gia quản lý nhà nước nói riêng luôn có nguy cơ bị xâm phạm từ hành vi của các chủ thể khác kể cả những chủ thể thực thi quyền lực nhà nước. Vì vậy, bên cạnh hệ thống pháp luật tiến bộ, đòi hỏi phải có một cơ chế pháp lý đồng bộ và hiệu quả

giữa tất cả các cơ quan nhà nước, các tổ chức xã hội và chính cá nhân công dân cũng phải biết tự bảo vệ các quyền của mình, đó là cơ sở để quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân được bảo đảm thực hiện, trong đó Nhà nước có vai trò đặc biệt quan trọng.

2. Vai trò của Nhà nước trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân

Trong một xã hội dân chủ và tiến bộ, Nhà nước với tư cách là cơ quan công quyền (thực hiện quyền lực do nhân dân ủy nhiệm), nắm trong tay bộ máy chuyên chính thì việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân là trách nhiệm, nghĩa vụ trước tiên thuộc về Nhà nước thông qua hoạt động thực hiện chức năng của các cơ quan trong bộ máy nhà nước. Có thể nói, vai trò và trách nhiệm của Nhà nước trong việc bảo đảm thực hiện

(*) Thạc sĩ, Học viện Kỹ thuật quân sự.

quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân là toàn diện và đa dạng. Các cơ quan trong bộ máy nhà nước, từ trung ương đến địa phương, trực tiếp hay gián tiếp đều có hoạt động liên quan mật thiết đến việc thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân, điều này thể hiện thông qua việc thừa nhận quyền, tổ chức thực hiện và bảo vệ quyền. Vì vậy, Nhà nước thể hiện đầy đủ và đúng nghĩa vai trò và trách nhiệm của mình chính là tăng cường hiệu lực và hiệu quả hoạt động của các cơ quan trong bộ máy nhà nước, đó là Quốc hội, Chính phủ, Tòa án nhân dân, Viện kiểm sát nhân dân.

Trước hết, trong tổ chức bộ máy nhà nước thì cơ quan quyền lực nhà nước là cơ quan có quan hệ mật thiết nhất với người dân, được chính mỗi người dân bằng lá phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín bầu ra làm đại diện cho mình. Trong đó, Quốc hội là trung tâm của cơ chế bảo đảm mối quan hệ giữa Nhà nước và cá nhân công dân, là cơ quan có vị trí pháp lý cao nhất trong bộ máy nhà nước. Vì vậy, với chức năng lập hiến và lập pháp, sửa đổi Hiến pháp, làm luật và sửa đổi luật. Quốc hội có vai trò đặc biệt quan trọng trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân. Quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân là một trong những nội dung rất quan trọng trong cấu thành Hiến pháp và pháp luật. Trong mối quan hệ này, có thể nói xây dựng Hiến pháp và pháp luật có vai trò quan trọng trong việc bảo đảm quyền tham gia quản lý nhà nước của công

dân, vì không có pháp luật thì không có quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân. Với địa vị pháp lý của mình, Quốc hội thể chế hóa quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân nhằm tạo cơ sở pháp lý cho những quyền đó đi vào thực tế cuộc sống.

Với tư cách là cơ quan quyền lực nhà nước cao nhất, Quốc hội thực hiện quyền giám sát tối cao đối với các hoạt động của các cơ quan nhà nước thông qua hình thức xem xét các báo cáo, chất vấn của đại biểu Quốc hội..., nhằm bảo đảm việc tuân thủ Hiến pháp và pháp luật một cách đúng đắn, bảo đảm các quyền, tự do, lợi ích hợp pháp của công dân được thực thi đúng pháp luật. Theo đó, các cơ quan nhà nước quan trọng nhất (như Chủ tịch nước, Chính phủ, Tòa án nhân dân tối cao, Viện kiểm sát nhân dân tối cao) có trách nhiệm báo cáo công tác của mình trước Quốc hội, hoặc trong thời gian Quốc hội không họp thì báo cáo trước Ủy ban thường vụ Quốc hội. Bằng việc quyết định những vấn đề cơ bản quan trọng nhất của đất nước như: quyết định kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, quyết định chính sách tài chính, tiền tệ, quyết định đặc xá, quyết định vấn đề chiến tranh và hòa bình, Quốc hội thay mặt cá nhân công dân trực tiếp thực hiện quyền lực nhà nước tối cao. Đến lượt mình, các quyết định tối cao ấy lại tác động tích cực trở lại đối với cá nhân công dân và đối với mỗi cơ quan nhà nước khác, làm cho quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân từng bước được thực hiện trên thực tế.

Chính phủ là cơ quan chấp hành của Quốc hội và là cơ quan hành chính nhà nước cao nhất. Hoạt động của Chính phủ có ý nghĩa quyết định trực tiếp đến việc thúc đẩy và phát triển các quyền, tự do, dân chủ của công dân nói chung và bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân nói riêng. Vai trò của Chính phủ trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân thông qua hoạt động thực thi quyền hành pháp của Chính phủ, trong đó tập trung vào một số lĩnh vực chủ yếu sau: *thứ nhất*, ban hành các quy phạm pháp luật để thi hành, áp dụng pháp luật, tạo cơ sở pháp lý và điều kiện cho việc thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân; *thứ hai*, quản lý và cung cấp các dịch vụ công, dịch vụ hành chính công cho công dân; *thứ ba*, giải quyết các tranh chấp hành chính nhằm tạo điều kiện để công dân thực hiện các quyền của mình; *thứ tư*, tổ chức thanh tra, kiểm tra đối với các hoạt động của các cơ quan hành chính nhà nước, bảo đảm cho quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân được thực hiện trên thực tế... Như vậy, thông qua hệ thống cơ quan này, quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân đã được ghi nhận trong Hiến pháp, được cụ thể hóa và bảo đảm thực hiện trong đời sống xã hội.

Nghiên cứu lịch sử phát triển của Nhà nước và pháp luật cho thấy, ở đâu có pháp luật, thì ở đó phải có một hệ thống bảo đảm cho pháp luật được thi hành nghiêm chỉnh. Đây là yếu tố không thể thiếu của hệ thống các cơ quan bảo đảm, bảo vệ pháp luật. Các cơ quan này có

chức năng ngăn chặn và xét xử các hành vi vi phạm pháp luật, đó là hệ thống các cơ quan tư pháp (Viện kiểm sát nhân dân và Tòa án nhân dân). Bên cạnh các cơ quan lập pháp, hành pháp thì hệ thống các cơ quan tư pháp đóng vai trò quan trọng, góp phần không nhỏ trong việc bảo đảm quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân. Viện kiểm sát nhân dân, Tòa án nhân dân là những cơ quan bảo vệ và giữ gìn pháp luật bằng các hoạt động công tố, xét xử và kiểm sát.

Với tư cách là cơ quan kiểm sát nhân dân, Viện kiểm sát nhân dân thực hành quyền công tố, truy tố đối với các hành vi vi phạm pháp luật của các cơ quan nhà nước, công chức nhà nước có liên quan đến việc thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân ra trước cơ quan xét xử, bảo đảm cho quyền và lợi ích hợp pháp của Nhà nước, của xã hội và của công dân được bảo vệ khỏi sự xâm hại của tội phạm và vi phạm pháp luật. Bên cạnh đó, Viện kiểm sát nhân dân còn có chức năng kiểm sát việc tuân theo pháp luật trong các cơ quan tư pháp như kiểm tra hoạt động điều tra, kiểm sát việc tuân theo pháp luật trong hoạt động xét xử, trong thi hành án; bảo đảm cho pháp luật được tuân thủ thống nhất trong lĩnh vực tư pháp.

Tòa án nhân dân với tư cách là cơ quan xét xử của Nhà nước có thẩm quyền tuyên bố một người là có tội hay không có tội. Vì thế, hoạt động xét xử của Tòa án nhân dân có liên quan trực tiếp tới sinh mệnh, quyền tự do của con người nói chung và quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân nói

riêng. Xét xử là hoạt động căn cứ vào pháp luật để nhân danh nhà nước đưa ra phán quyết và quyết định cuối cùng, thể hiện thái độ của Nhà nước đối với một vụ việc cụ thể. Thái độ ấy chỉ căn cứ vào pháp luật, áp dụng phù hợp với từng vụ án cụ thể để xác định trách nhiệm pháp lý và đưa ra chế tài thích hợp cho từng trường hợp. Vì vậy, đòi hỏi xét xử phải chính xác, công minh thể hiện được ý chí, nguyện vọng của nhân dân, làm cho các bản án và quyết định sau khi xét xử của Tòa án nhân dân không có kẽ hở do sự nghi ngờ về sự thiếu công bằng của pháp luật. Đặc biệt đối với những vụ án hành chính có liên quan đến việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân, trong đó trực tiếp là quyền khiếu nại, tố cáo.

Như vậy, với tư cách là chủ thể của quyền lực công, Nhà nước có vai trò đặc biệt quan trọng đối với việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân ở nước ta hiện nay.

3. Những vấn đề đặt ra đối với Nhà nước trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân

Nhận thức rõ tầm quan trọng trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân, Đảng và Nhà nước ta đã ban hành nhiều bộ luật, văn bản dưới luật tạo hành lang pháp lý cho công dân thực hiện quyền. Có thể kể tới đó là: Bộ luật Tố tụng hình sự năm 2003, Bộ luật Tố tụng dân sự năm 2004 (sửa đổi, bổ sung năm 2011), Luật Tổ chức Quốc hội 2001 (sửa đổi, bổ sung năm 2007), Luật Tổ chức Hội đồng

nhân dân và Ủy ban nhân dân năm 2003, Luật Tổ chức Tòa án nhân dân năm 2002, Luật Tổ chức Viện kiểm sát nhân dân năm 2002, Luật Bầu cử đại biểu Quốc hội năm 1997 (sửa đổi, bổ sung năm 2001 và 2010), Luật Bầu cử đại biểu Hội đồng nhân dân năm 2003 (sửa đổi, bổ sung năm 2010), Luật Khiếu nại năm 2011, Luật Tố cáo năm 2011, Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật năm 2008, Luật phòng, chống tham nhũng năm 2005 (sửa đổi, bổ sung năm 2007 và 2012), Pháp lệnh thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn năm 2007,... Sự ra đời của các văn bản quy phạm pháp luật trên đã góp phần quan trọng trong việc bảo đảm cho công dân tham gia vào hoạt động quản lý nhà nước một cách tích cực và chủ động, làm cho mối quan hệ giữa nhà nước và công dân ngày càng được thắt chặt, tạo điều kiện cho sự phát triển xã hội ngày càng dân chủ và tiến bộ.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đã đạt được, việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân vẫn còn nhiều hạn chế, bất cập. Đó là: chất lượng và hiệu quả hoạt động của các cơ quan trong bộ máy nhà nước chưa đáp ứng được với nhu cầu của xã hội đang trong quá trình dân chủ hóa toàn diện và hội nhập quốc tế; cơ quan nhà nước chưa thực sự tạo ra cơ chế pháp lý hữu hiệu để công dân thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước; việc công dân tham gia bầu cử, ứng cử, thực hiện quyền dân chủ gián tiếp vẫn còn mang nặng tính hình thức; các quy định liên quan đến quyền giám sát của

công dân có phần nghiêng về việc xác định quyền mà chưa chú trọng đúng mức tới xây dựng cơ chế, thủ tục và các điều kiện bảo đảm thực hiện quyền; quá trình triển khai thực hiện các quy định về quyền khiếu nại, quyền tố cáo của công dân cũng đã bộc lộ những bất cập, hạn chế về thủ tục giải quyết, về thẩm quyền cũng như phương thức giải quyết khiếu nại, tố cáo làm ảnh hưởng đến hiệu quả của việc thực hiện quyền, gây bức xúc và mất lòng tin của công dân đối với cơ quan nhà nước; chế định trưng cầu ý dân đã được thừa nhận ngay từ Hiến pháp 1946 nhưng đến nay vẫn còn vắng bóng các quy định về tổ chức thực thi cũng như về giá trị pháp lý của hình thức này; các cơ quan nhà nước nhìn chung vẫn chưa nhận thức được một cách đầy đủ về tầm quan trọng của việc phát huy quyền làm chủ của Nhân dân, chưa bị ràng buộc chặt chẽ về mặt pháp lý và chưa thực sự thiện chí trong việc tạo điều kiện thuận lợi để công dân tham gia vào hoạt động quản lý nhà nước...

Từ những hạn chế, bất cập của Nhà nước trong việc bảo đảm quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân ở nước ta hiện nay, đòi hỏi cấp thiết phải có những giải pháp nhằm tăng cường hơn nữa vai trò của nhà nước trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân.

4. Một số giải pháp tăng cường vai trò của Nhà nước trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân

Bảo đảm thực hiện quyền con người nói chung và quyền tham gia quản lý

nhà nước nói riêng được đặt ra trước hết xuất phát từ mục tiêu, bản chất của chế độ xã hội; đó cũng là một trong những nội dung và đặc trưng rất cơ bản và quan trọng của nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân mà chúng ta đang xây dựng; đồng thời, trước xu thế dân chủ hóa, giao lưu và hội nhập quốc tế ngày càng gia tăng, đòi hỏi quyền con người và các quyền tự do cơ bản của cá nhân công dân phải được tôn trọng và tăng cường hơn nữa. Trước yêu cầu đó, trong điều kiện nước ta hiện nay, bảo đảm hiện thực hóa quyền con người nói chung, tăng cường vai trò của Nhà nước trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân nói riêng cần phải tiến hành đồng bộ các giải pháp sau:

Một là, tăng cường hiệu quả hoạt động của Quốc hội trong việc bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân ở nước ta hiện nay là yêu cầu cấp thiết, góp phần quan trọng trong xây dựng và hoàn thiện nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân. Muốn vậy, cần phải đổi mới quy trình xây dựng, ban hành luật, bảo đảm sự tham gia nhiều hơn nữa của công dân trong quá trình soạn thảo và thông qua pháp luật; nâng cao vị thế, vai trò của Ủy ban thường vụ Quốc hội, của Hội đồng dân tộc và của các Ủy ban của Quốc hội, của Đoàn đại biểu Quốc hội và cá nhân đại biểu Quốc hội trong sáng quyền lập pháp; giám sát hoạt động của các cơ quan trong bộ máy nhà nước, đặc biệt là

tăng cường hiệu lực và hiệu quả trong giám sát hoạt động của cơ quan tư pháp; tăng cường việc tiếp nhận, giải quyết kịp thời, nhanh chóng đơn thư khiếu nại, tố cáo của công dân gửi tới Quốc hội.

Hai là, trong điều kiện hiện nay cần tiếp tục kiện toàn về tổ chức và hoạt động của các cơ quan trong bộ máy hành chính ở nước ta theo hướng tinh gọn, hoạt động có hiệu lực và hiệu quả, trong sạch, minh bạch, chống được quan liêu, tham nhũng, cửa quyền, hách dịch và sách nhiễu nhân dân. Cải cách hành chính là một yêu cầu đòi hỏi cấp bách hiện nay. Cải cách hành chính không chỉ đặt ra yêu cầu cải cách về cơ cấu tổ chức bộ máy, chức năng, nhiệm vụ và phương thức làm việc mà còn phải chú trọng đến vấn đề cải cách về thủ tục hành chính cũng như tăng cường hiệu quả của hoạt động giải quyết khiếu nại, tố cáo của công dân đối với hệ thống cơ quan hành chính nhà nước. Đây là những vấn đề có mối quan hệ mật thiết với nhau, cần phải có những giải pháp cụ thể để làm sao phù hợp với tính chất và vị thế của một nhánh quyền lực vốn được coi là mạnh nhất, thông qua cải cách hành chính có thể góp phần hữu hiệu để bảo đảm quyền làm chủ của nhân dân.

Ba là, xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức hành chính tận tâm, tận lực phục vụ nhân dân là vấn đề có ý nghĩa quyết định đối với vấn đề bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân. Cán bộ, công chức, viên chức nhà nước vừa là người thay mặt nhà nước bảo vệ quyền, tự do

của công dân, nhưng trên thực tế, trong quá trình thực hiện công vụ lại là người dễ xâm phạm quyền tự do của công dân. Vì vậy, để ngăn ngừa những vi phạm từ phía cơ quan nhà nước và đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức nhà nước trong việc thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân, cần thiết phải xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức nhà nước có năng lực, với những chuẩn mực đúng đắn cộng với một ý thức trách nhiệm cao.

Bốn là, đẩy mạnh cải cách tư pháp, làm cho hệ thống các cơ quan tư pháp hoạt động có hiệu quả, bảo đảm tính độc lập, khách quan và vô tư. Tính độc lập, khách quan và vô tư phải trở thành nguyên tắc xuyên suốt, nguyên tắc nền tảng trong hoạt động thực hiện chức năng kiểm sát của Viện kiểm sát nhân dân và xét xử của Tòa án nhân dân. Trong hoạt động, Tòa án nhân dân không chịu bất kỳ một tác động nào từ phía cơ quan lập pháp cũng như hành pháp. Đảm bảo rằng phán quyết của Tòa án nhân dân không chỉ nhân danh quyền lực nhà nước mà còn nhân danh công lý. Xét xử phải đúng người, đúng tội, đúng pháp luật, không để lọt tội phạm và không làm oan người vô tội.

Năm là, xây dựng và hoàn thiện cơ chế bảo hiến và thiết lập tài phán hiến pháp nhằm bảo đảm thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân đang trở thành một yêu cầu cấp bách trong đời sống pháp lý ở nước ta hiện nay. Xã hội càng phát triển, dân chủ ngày càng được mở rộng, nhu cầu bảo đảm, bảo vệ các quyền cơ bản của công

dân, trong đó có quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân, càng được đặt ra bức thiết. Một trong những nội dung quan trọng của tài phán hiến pháp, cơ chế bảo hiến chính là việc xử lý các vi phạm hiến pháp, trong đó có các vi phạm quyền của công dân trong các hoạt động lập pháp, hành pháp và tư pháp. Chính vì vậy, việc có một cơ quan chuyên trách riêng biệt xem xét, xử lý các vi phạm hiến pháp là một cơ chế bảo đảm thực hiện quyền công dân nói chung, quyền tham gia quản lý nhà nước của công dân nói riêng.

5. Kết luận

Trong bối cảnh Việt Nam hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, yêu cầu phát huy dân chủ và mở rộng sự tham gia của công dân vào hoạt động quản lý nhà nước ngày càng quan trọng và cấp thiết. Phát huy dân chủ, mở rộng các hình thức dân chủ trực tiếp để công dân tham gia vào công việc của Nhà nước được xem là nhân tố quyết định thắng lợi của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân. Hiện nay, Đảng và Nhà nước ta đang tiếp tục hoàn thiện cơ chế thực hiện quyền làm chủ xã hội của nhân dân theo phương châm “*dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra*” đối với mọi hoạt động của các tổ chức, cơ quan nhà nước. Để thực hiện cơ chế này, việc bảo đảm công khai, minh bạch, tăng cường trách nhiệm giải trình của các cơ quan và cán bộ, công chức, viên chức nhà nước, xây dựng cơ chế phản biện và giám sát xã hội, từng

bước thực hiện dân chủ trực tiếp ở cơ sở... có ý nghĩa quan trọng. Tất cả những điều này đều trực tiếp hoặc gián tiếp góp phần bảo đảm sự tôn trọng, bảo vệ và thúc đẩy các quyền con người, quyền công dân.

Tài liệu tham khảo

1. Hà Quang Ngọc, Hà Quang Trường (2007), “Tăng cường sự tham gia của nhân dân trong hoạt động quản lý nhà nước”, *Tạp chí Cộng sản*, số 8.
2. Lê Minh Thông (2000), “Hoàn thiện cơ chế pháp lý bảo đảm quyền con người ở nước ta”, *Tạp chí Nhà nước và Pháp luật*, số 8.
3. Lê Thị Thiệu Hoa (2013), (Chủ nhiệm đề tài), *Thực tiễn và phương hướng hoàn thiện quyền hiến định của công dân trong Hiến pháp 1992 (sửa đổi năm 2001) về tham gia quản lý nhà nước*, Đề tài nghiên cứu cấp bộ, Viện Khoa học Pháp lý, Bộ Tư pháp.
4. Nguyễn Đăng Dung (2006), *Nhà nước và trách nhiệm của nhà nước*, Nxb Tư pháp, Hà Nội.
5. Phạm Ngọc Anh (2007), “Quyền con người ở Việt Nam - thực trạng và giải pháp”, *Tạp chí Bảo hiểm xã hội*, số 8.
6. Trương Thị Hồng Hà (2004), “Hoàn thiện cơ chế pháp lý đảm bảo chức năng giám sát của Quốc hội trong điều kiện xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam”, *Tạp chí Luật học*, số 3.
7. Tường Duy Kiên (2003), “Nhà nước - cơ chế bảo đảm quyền con người”, *Tạp chí Nghiên cứu Lập pháp*, số 2.
8. Tường Duy Kiên (2005), “Tăng cường hoạt động lập pháp bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu xây dựng Nhà nước pháp quyền Việt Nam”, *Tạp chí Nhà nước và Pháp luật*, số 5.

